

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II. Wydział Nauk Społecznych

WIKTORIA GAŁĄZKA, MARTYNA GORCZYCA

ORCID: 0009-0002-3498-6448; wiktoriagalazka14@gmail.com

ORCID: 0009-0002-7652-4460; mgorczyca51@wp.pl

*Perfekcjonizm i style przywiązaniowe a sposoby wchodzenia
w relacje interpersonalne**

Perfectionism and Attachment Styles vs. Types of Entering into Interpersonal Relationships

PROPOZYCJA CYTOWANIA: Gałązka, W., Gorczyca, M. (2023). Perfekcjonizm i style przywiązaniowe a sposoby wchodzenia w relacje interpersonalne. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio J, Paedagogia-Psychologia*, 36(4), 243–259. DOI: 10.17951/j.2023.36.4.243-259.

ABSTRAKT

Celem prezentowanego badania było uzyskanie odpowiedzi na pytanie, czy różne typy wchodzenia w relacje interpersonalne są wyjaśniane przez różne typy perfekcjonizmu i style przywiązania. Badaniami objęto 169 dorosłych, w tym 96 kobiet i 73 mężczyzn. Podstawowym narzędziem badawczym były *Interpersonalne Skale Przymiotnikowe* (IAS-R) Wigginsa, będące metodą samoopisową składającą się z 64 przymiotników. Ponadto wykorzystano *Kwestionariusz Stylów Przywiązaniowych* Plopy, który służy do badania relacji przywiązaniowych i składa się z 24 itemów, a także *Skalę Perfekcjonizmu* (BTPS) Smitha i in. złożoną z 45 itemów, znajdującą się aktualnie w procesie adaptacji do warunków polskich. Założono, że różne typy wchodzenia w relacje są wyjaśniane przez różne typy perfekcjonizmu oraz style przywiązania. Wyniki badań pokazały, że różne typy wchodzenia w relacje interpersonalne są determinowane przez różne wymiary perfekcjonizmu. Perfekcjonizm wyjaśnia 18–30% zmienności wyników w zakresie wchodzenia w relacje interpersonalne. Dowiedziono również, że żaden z pozabezpiecznych stylów przywiązania nie wiąże się z mniej adaptacyjnymi sposobami wchodzenia w relacje.

Słowa kluczowe: style przywiązania; perfekcjonizm; relacje interpersonalne; sposoby wchodzenia w relacje interpersonalne

* Artykuł powstał przy pomocy dr hab. Doroty Mąciak. Składamy serdeczne podziękowania dla Pani Profesor za udzielone wsparcie edytorskie i merytoryczne.

WPROWADZENIE

Zgodnie z teorią przywiązania Bowlby'ego (2007) zdolność tworzenia bliskich więzi emocjonalnych jest podstawowym elementem człowieczeństwa. Według Bowlby'ego przywiązanie to trwała więź między ludźmi. Potrzeba więzi z osobnikami tego samego gatunku ma charakter adaptacyjny i wynika z potrzeby bezpieczeństwa. Sposób przywiązywania się do drugiego człowieka kształtuje się już od dzieciństwa, a to, jak się rozwinie, zależy od relacji z obiektem przywiązania (Oleś, 2003). Ainsworth wyodrębniła trzy style przywiązania: bezpieczny, lękowo-ambiwalentny i unikający (Ainsworth, Blehar, Waters, Wall, 1978). Pierwszy z nich oparty jest na bezpieczeństwie – dziecko wykształca go, gdy rodzic jest dostępny i konsekwentny. Osoby z tym stylem są ufne w stosunku do ludzi i nie boją się odrzucenia. Styl lękowo-ambiwalentny wykształca się, gdy dziecko nie ma pewności co do dostępności rodzica, ale jednocześnie bardzo go potrzebuje, co w przyszłości może skutkować wzmożoną czujnością i obawą przed utratą obiektu przywiązania. Styl unikający tworzy się w sytuacji negatywnego lub obojętnego nastawienia rodziców, a jego konsekwencją jest unikanie relacji i bliskości (Ainsworth i in., 1978). Na teoriach Bowlby'ego i Ainsworth bazował Plopa (2005), podkreślając, że przywiązanie to system zachowań i reakcji charakteryzujący się względną stałością, istotnie wpływający na zdolność do tworzenia zadowolających i bliskich relacji.

Gawda i Czubak (2012) wykazały, że styl przywiązania koreluje z zachowaniami interpersonalnymi występującymi w zaburzeniach osobowości. Na przykład unikowy styl przywiązania koreluje z osobowością zależną, która cechuje się lękiem przed samotnością i silną potrzebą opieki od drugiej osoby, natomiast styl lękowo-ambiwalentny wiąże się z cechami osobowości obsesyjno-kompulsywnej (Butcher, Hooley, Mineka, 2017). Pishva i Beshart (2011) wskazują na zależność pomiędzy stylami unikowym i lękowo-ambiwalentnym a negatywnym perfekcjonizmem. Osoby o bezpiecznym stylu przywiązania wykazują poczucie więzi z przyjaciółmi i większą intymność w relacjach, a osoby ze stylami poza-bezpiecznymi mają większe trudności z intymnością (Weimer, Kerns, Oldenburg, 2004). Styl przywiązania wykształcony w dzieciństwie wiąże się więc również ze sposobem zawierania związków międzyludzkich w życiu dorosłym.

Wiggins (1995) rozumie zachowania interpersonalne jako umiejętności społeczne wykorzystywane w relacjach z innymi ludźmi. Według badacza wszyscy jesteśmy „zwierzętami społecznymi”, dlatego trudno sobie wyobrazić, aby można było istnieć niezależnie od innych osób. Ponadto zwraca uwagę, że wczesne więzi z rodzicami oraz z innymi znaczącymi osobami są emocjonalnie i poznawczo reprezentowane w naszej pamięci. Wspomina też o personifikacjach sytuacji interpersonalnych, które ukierunkowują nasz sposób myślenia i pomagają odnajdywać się w aktualnych sytuacjach z innymi osobami (Wiggins,

1995). Istotą relacji interpersonalnych jest to, że sytuacje interpersonalne łączą co najmniej dwie osoby, z których każda próbuje zdefiniować sytuację ze swojej własnej perspektywy. Ponadto każda z osób oddziałuje na drugą, a zarazem znajduje się pod jej wpływem. Ze względu na to, co obie osoby wnoszą do relacji (np. specyficzne cechy osobowości, style przywiązania się), tworzą się specyficzne style interpersonalne charakterystyczne dla poszczególnych osób. Wiggins swoje rozumienie stylów interpersonalnych oparł na teorii osobowości Sullivana (1953), który uważał osobowość za „względnie stały wzorzec powtarzających się sytuacji interpersonalnych, które charakteryzują życie człowieka” (Wiggins, 1995, s. 13). Bazując na modelu kołowym opartym na dwóch czynnikach: dominacji i wsparciu, Wiggins (1995) opisuje osiem typów relacji: Pewny siebie–Dominujący, Arogancki–Wyrachowany, Zimny–Nieczuły, Powściągliwy–Introwertywny, Niezdecydowany–Uległy, Niezarozumiały–Szczery, Ciepły–Zgodny, Towarzyski–Ekstrawertywny.

To, jak wyglądają relacje interpersonalne w dorosłym życiu, w dużej mierze zależy od stylów przywiązania wykształconych w dzieciństwie. Przeprowadzone w tym zakresie badania wykazały, że osobom z typami relacji Arogancki–Wyrachowany, Zimny–Nieczuły i Powściągliwy–Introwertywny przypisuje się lękowy styl przywiązania, natomiast styl unikowy związany jest ze stylami Niezarozumiały–Szczery i Powściągliwy–Introwertywny (Xue, Zhao, 2011). Również Idrees i Malik (2022) wskazują, że osoby doświadczające wielu problemów w związkach interpersonalnych cechują silniejsze pozabezpieczne style przywiązania. With, Korver-Nieberg, Haan i Schirmbeck (2023) badali związek pozabezpiecznych stylów przywiązania i funkcjonowania w zakresie zachowań interpersonalnych i wykazali, że styl unikowy wiąże się z wycofaniem się z zachowań prospołecznych, natomiast lękowy styl przywiązania może wyjaśniać bierność w relacjach i izolowanie się od nich. Badano też zachowania antyspołeczne wśród młodzieży. Zachowania takie wiążą się z agresywnymi formami niedostosowania społecznego, wrogością i okrucieństwem. Osoby są zimne i nieczułe, a także słabo związane z kontekstem socjalizacyjnym, czyli szkołą i rodziną. Często angażują się w różne zachowania dewiacyjne i łamią prawo (Martínez-Otero, Gaeta, 2022). Brudek i Bieda (2013) wskazują, że zachowania o charakterze antyspołecznym – pewne siebie i dominujące – są charakterystyczne dla osób z wyższym poczuciem alienacji, natomiast w przypadku osób z niskim poczuciem alienacji mamy do czynienia z towarzyskim typem relacji interpersonalnych.

Zachowania interpersonalne, podobnie jak style przywiązania, badano także w kontekście perfekcjonizmu. Perfekcjonizm uważa się za złożoną i wielowymiarową cechę osobowości (Adkins, Parker, 1996). Charakterystyczne dla osób o znacznym nasileniu tej cechy jest dążenie do nieskazitelności i stawianie sobie wysokich standardów, którym towarzyszy zbyt krytyczna ocena własnych zachowań (Frost, Marten, Lahart, Rosenblate, 1990). Smith, Saklofske, Stoeber

i Sherry (2016) wyróżnili dwa rodzaje perfekcjonizmu. Pierwszy z nich to perfekcjonizm zorientowany na siebie, charakteryzujący się dążeniem osoby do osiągnięcia osobistych standardów doskonałości oraz wiążący się z nadmierną koncentracją na własnych osiągnięciach. Z tym typem są powiązane nierealne oczekiwania osoby wobec swoich umiejętności, co może łączyć się z potencjalnym zagrożeniem dla zdrowia psychicznego w przypadku, kiedy realizacja oczekiwań okazuje się niemożliwa. Drugi z wyróżnionych przez badaczy rodzajów to perfekcjonizm zorientowany na inne osoby, charakteryzujący się nierealistycznymi wymaganiami wobec innych oraz przejawianiem krytycznej postawy, jeśli zadania nie zostaną wykonane odpowiednio dobrze (Smith i in., 2016). Perfekcjonizm w relacjach interpersonalnych wiąże się z pewnością siebie i dominacją, a osoby w typie Niezarozumiały–Szczery są najmniej perfekcjonistyczne. Perfekcjonizm skoncentrowany na sobie wiąże się z towarzyskością i ekstrawertywnością, a perfekcjonizm skoncentrowany na innych jest powiązany z prezentowaniem w relacjach cech arogancji i przebiegłości (Dimaggio i in., 2015). Chen i in. (2022) wykazali, że perfekcjonizm zorientowany zarówno na siebie, jak i na innych koreluje z nadmierną potrzebą przynależności, co oznacza zawyżoną chęć wpasowania się do grupy, przymus poczucia bycia akceptowanym oraz wygórowany strach przed odrzuceniem. Warto zaznaczyć, że perfekcjonizm współwystępuje również z pozabezpiecznymi stylami przywiązania (Chen i in., 2022). W innych badaniach dowiedziono, że osoby perfekcjonistyczne są bardziej skłonne do przeżywania lęku społecznego (Wang, 2022). Ponadto Hewitt i in. (2003) stwierdzili, że perfekjoniści mają potrzebę perfekcyjnego wyrażania się w relacjach międzyludzkich, to znaczący zyskania aprobaty innych i bycia uznawanymi za osoby idealne.

Powyższe ustalenia wskazują, że zarówno style przywiązaniowe, jak i typ relacji interpersonalnych mogą mieć istotny związek z perfekcjonizmem. Oczekiwanie doskonałości od siebie i od innych z jednej strony może wynikać z pozabezpiecznego stylu przywiązania i lęku przed odrzuceniem, z drugiej zaś może mieć związek ze sposobem wchodzenia w relacje interpersonalne. Wobec powyższego za cel prezentowanych badań przyjęto uzyskanie odpowiedzi na pytanie, które wymiary perfekcjonizmu oraz jakie style przywiązaniowe wyjaśniają sposób wchodzenia w relacje interpersonalne.

Badania własne miały charakter empirycznej eksploracji związku pomiędzy perfekcjonizmem, stylami przywiązania a zachowaniami interpersonalnymi. Pierwsza hipoteza zakłada, że różne typy wchodzenia w relacje są wyjaśniane przez różne typy perfekcjonizmu. Druga hipoteza mówi o tym, że style wchodzenia w relacje są wyjaśniane przez style przywiązania – pozabezpieczne style przywiązania są czynnikami wyjaśniającymi negatywne typy wchodzenia w relacje, natomiast bezpieczny styl przywiązania jest czynnikiem wyjaśniającym pozytywny sposób wchodzenia w relacje.

OPIS PRÓBY

Przebadano 169 osób w wieku 18–53 lat ($M = 23,95$; $SD = 5,79$). Grupa badanych składała się z 96 kobiet i 73 mężczyzn. Single stanowili 50,9% badanych, 38,5% osób było w związku nieformalnym, a tylko 10,7% badanych było zamężnych/żonatych. Badanie zostało przeprowadzone za pomocą ankiety internetowej na platformie Google Forms. Osoby badane zostały poinformowane o pełnej anonimowości, czasie trwania i celu badania. Badanie rozsyłano zgodnie z metodą kuli śnieżnej. W pierwszej kolejności ankiety zostały wysłane drogą elektroniczną studentom Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, a następnie zostali oni poproszeni o udostępnienie ankiety innym osobom. Badanie przebiegało zgodnie z wymaganiami Deklaracji Helsińskiej. Do analizy wyników wzięto pod uwagę ankiety osób pełnoletnich oraz tych, które potwierdziły zgodę na badanie.

METODY POMIARU

W badaniach wykorzystano ankietę opracowaną na podstawie trzech kwestionariuszy. Do oceny relacji międzyludzkich wykorzystano *Interpersonalne Skale Przymiotnikowe* (IAS-R) Wigginsa w polskiej adaptacji Sękowskiego, Klinkosza i Siekańskiej. Kwestionariusz polega na samoopisie i składa się łącznie z 64 przymiotników ocenianych na 8-punktowej skali: od 1 (*wyjątkowo nietrafne*) do 8 (*wyjątkowo trafne*). Tworzy on osiem wymiarów: Pewny siebie–Dominujący, Arogancki–Wyrachowany, Zimny–Nieczuły, Powściągliwy–Introwertywny, Niezdecydowany–Uległy, Niezarozumiały–Szczery, Ciepły–Zgodny, Towarzyski–Ekstrawertywny. Przykładowe przymiotniki opisujące osobę w relacjach z innymi to: *introwertywny*, *dominujący*, *prostoduszny*. Teoretyczny zakres wyników – od 8 do 64. Skala ma dobre właściwości psychometryczne. Zgodność wewnętrzna według autorów metody, ustalona na podstawie α Cronbacha, wynosi od 0,76 dla wymiaru Niezarozumiały–Szczery do 0,87 dla wymiaru Arogancki–Wyrachowany. W niniejszym badaniu α Cronbacha wahała się od 0,64 dla wymiaru Niezdecydowany–Uległy do 0,86 dla wymiaru Arogancki–Wyrachowany.

Kwestionariusz Stylów Przywiązaniowych (KSP) Plopy służy do badania relacji przywiązaniowych. Składa się z 24 itemów na 7-punktowej skali: od 1 (*zdecydowanie się nie zgadzam*) do 7 (*zdecydowanie się zgadzam*). Skala ma trzy wymiary, które określają bezpieczny, lękowo-ambiwalentny i unikowy styl przywiązania. Przykładowe itemy z kwestionariusza są następujące: *Łatwo jest mi być czułą/czułym w stosunku do partnera/partnerki*; *Często martwię się, że mój partner/partnerka nie będzie chciał/a ze mną być*; *Jest mi trudno otworzyć się przed partnerem/partnerką*. Teoretyczny zakres wyników – od 8 do 56. Zgodność wewnętrzna według autorów metody wynosi od 0,78 dla lękowo-ambiwalentnego stylu przywiązania do 0,91 dla stylu bezpiecznego. Alfa Cronbacha w badaniu

wynosiła od 0,84 dla unikowego stylu przywiązania do 0,89 dla bezpiecznego i lękowo-ambiwalentnego stylu przywiązania.

Do oceny perfekcjonizmu wykorzystano *Skalę Perfekcjonizmu* (BTPS) Smitha i in., która obecnie znajduje się w procesie adaptacji do warunków polskich. Składa się ona z 45 itemów na 5-punktowej skali: od 1 (*zdecydowanie się nie zgadzam*) do 5 (*zdecydowanie się zgadzam*). Na kwestionariusz składa się 10 wymiarów (w nawiasach podano teoretyczne zakresy wyników dla każdego z nich): perfekcjonizm zorientowany na siebie (5–25), warunkowanie własnej wartości (5–25), obawa przed błędami (5–25), wątpliwości dotyczące działania (5–25), samokrytyka (4–20), perfekcjonizm społecznie zalecany (4–20), perfekcjonizm zorientowany na innych (5–25), hiperkrytycyzm (4–20), roszczeniowość (4–20), wielkościowość (4–20). Przykłady itemów są następujące: *Zasługuję na to, aby zawsze wszystko szło po mojej myśli; Jestem absolutnie najlepszy w tym, co robię; Przeszkadza mi, gdy ludzie nie zauważają, jak bardzo jestem doskonały*. Alfa Cronbacha według autorów metody wynosi od 0,79 dla perfekcjonizmu społecznie zalecanego i wielkościowości do 0,88 dla perfekcjonizmu zorientowanego na innych. W przeprowadzonym badaniu α Cronbacha oscylowała od 0,75 dla wymiaru roszczeniowości do 0,91 dla wątpliwości dotyczących działania.

WYNIKI

Statystyki opisowe przedstawiono w tabeli 1. W celu zweryfikowania normalności rozkładu zmiennych przeprowadzono test Kołmogorowa-Smirnowa. W kwestionariuszu IAS-R test okazał się istotny statystycznie ($p > 0,05$) w czterech skalach: Towarzyski–Ekstrawertywny, Niezarozumiały–Szczery, Niezdecydowany–Uległy, Powściągliwy–Introwertywny. W KSP tylko styl lękowo-ambiwalentny ma rozkład normalny. Z zestawienia danych uzyskanych w wyniku analizy ANOVA zaobserwowano zadowalające wyniki w skośności i kurtozie. Skośność w większości skal osiągnęła wynik dodatni, co oznacza, że rozkład jest lekko prawoskośny. W wymiarach perfekcjonizmu i w stylach przywiązania w większości wyników kurtoza jest ujemna, co wskazuje na płaski rozkład i mówi o tym, że w danych istnieje mniej dodatnich wartości odstających niż w przypadku rozkładu normalnego. Natomiast w stylach wchodzenia w relacje kurtoza ma charakter dodatni, co oznacza, że w danych jest więcej skrajnych wartości odstających niż w rozkładzie normalnym. Rzetelność w każdym wymiarze jest zadowalająca.

Wykonano analizę regresji, w której zmienną wyjaśnianą były różne typy wchodzenia w relacje, a zmiennymi wyjaśniającymi – różne typy perfekcjonizmu i style przywiązania. Zastosowano metodę regresji hierarchicznej, w której w pierwszym modelu uwzględniono tylko płeć, model drugi tworzyły płeć i style przywiązaniowe, a model trzeci – płeć, style przywiązaniowe i wymiary perfekcjonizmu.

Tabela 1. Statystyki opisowe i współczynniki rzetelności

	<i>M</i>	<i>SD</i>	Rozpiętość	Skośność	Kurtoza	α
Perfekcjonizm zorientowany na siebie	14,68	4,60	5,00–25,00	0,16	–0,60	0,86
Warunkowanie własnej wartości	12,56	4,60	5,00–25,00	0,28	–0,53	0,86
Obawa przed błędami	15,30	4,97	5,00–25,00	–0,11	–0,80	0,88
Wątpliwości dotyczące działania	14,20	5,23	5,00–25,00	0,26	–0,84	0,91
Samokrytyka	10,34	4,07	4,00–20,00	0,33	–0,67	0,90
Perfekcjonizm społecznie zalecany	9,60	3,55	4,00–19,00	0,53	–0,25	0,88
Perfekcjonizm zorientowany na innych	9,30	3,63	5,00–20,00	0,78	–0,02	0,87
Hiperkrytycyzm	9,06	3,34	4,00–18,00	0,42	–0,58	0,79
Roszczeniowość	8,01	3,15	4,00–20,00	1,03	1,42	0,75
Wielkościowość	7,70	2,97	4,00–18,00	0,76	0,62	0,80
Pewny siebie–Dominujący	34,45	8,99	11,00–59,00	0,07	0,03	0,82
Arogancki–Wyrachowany	23,35	9,69	8,00–55,00	0,66	0,06	0,86
Zimny–Nieczuły	19,33	8,55	8,00–50,00	0,95	0,81	0,85
Powściągliwy–Introwertywny	32,09	9,93	10,00–58,00	–0,04	–0,43	0,83
Niezdecydowany–Uległy	36,10	7,82	14,00–60,00	0,04	0,17	0,64
Niezrozumiały–Szczery	41,36	7,28	11,00–60,00	–0,46	1,70	0,68
Ciepły–Zgodny	46,50	8,08	8,00–64,00	–0,79	2,38	0,84
Towarzyski–Ekstrawertywny	40,59	8,87	8,00–64,00	–0,23	0,26	0,84
Bezpieczny styl przywiązania	40,85	9,53	8,00–56,00	–0,50	–0,19	0,89
Lękowo-ambiwalentny styl przywiązania	30,73	10,99	8,00–54,00	0,17	–0,76	0,89
Unikowy styl przywiązania	22,28	8,96	8,00–47,00	0,47	–0,54	0,84

Uwaga: teoretyczne zakresy wyników możliwych do uzyskania podano przy opisie kwestionariuszy.

Źródło: opracowanie własne.

Analiza regresji wykazała, że różne typy wchodzenia w relacje interpersonalne są determinowane przez różne wymiary perfekcjonizmu. Perfekcjonizm wyjaśnia 18–30% zmienności wyników w zakresie wchodzenia w relacje interpersonalne. Wyniki analizy regresji przedstawiono w tabeli 2.

Analiza wykazała, że dla wymiaru Arogancki–Wyrachowany współczynnik standaryzowany β jest dodatni przy trzech wymiarach perfekcjonizmu (hiperkrytycyzm, wielkościowość, roszczeniowość), natomiast ujemny jest przy perfekcjonizmie zorientowanym na innych. Oznacza to, że im bardziej osoba jest roszczeniowa, wielkościowa i charakteryzuje się hiperkrytycyzmem, w tym większym stopniu będzie wchodziła w relacje w sposób Arogancki–Wyrachowany. Perfekcjonizm zorientowany na innych ma ujemny współczynnik, co oznacza, że im mniej osoba cechuje się tym typem perfekcjonizmu, tym bardziej będzie arogancka i wyrachowana w relacjach z innymi. Wymiar

Powściągliwy–Introwertywny w największym stopniu wyjaśniany jest przez wątpliwości dotyczące działania oraz obawę przed błędami. Wymienione style mają dodatni współczynnik β , co oznacza, że wysoki poziom wątpliwości dotyczących działania i obawy przed błędami skutkuje bardziej powściągliwym i introwertywnym stylem wchodzenia w relacje. Kolejny ze stylów – Niezarozumiała–Szczerzy – wyjaśniany jest przez wymiar roszczeniowości, który ma ujemny współczynnik β . Oznacza to, że im mniej osoba jest roszczeniowa, tym bardziej w relacjach z innymi jest niezarozumiała i szczerza. Towarzyski–Ekstrawertywny styl wchodzenia w relacje wyjaśniany jest przez trzy wymiary perfekcjonizmu: wątpliwości dotyczące działania, perfekcjonizm społecznie zalecany oraz samokrytykę. Wątpliwości dotyczące działania oraz samokrytyka mają ujemny współczynnik β , co oznacza, że niski poziom tych wymiarów skutkuje wchodzeniem w relacje z innymi w sposób Towarzyski–Ekstrawertywny. Dodatni współczynnik β przy wymiarze perfekcjonizmu społecznie zalecanego wskazuje na to, że im bardziej osoba charakteryzuje się tym typem perfekcjonizmu, tym bardziej będzie w relacjach z innymi towarzyska i ekstrawertywna. Dla stylu Zimny–Nieczuły dodatni współczynnik β pojawił się przy wymiarach hiperkrytycyzmu oraz roszczeniowości w perfekcjonizmie. Sugeruje to, że im silniej osoba wykazuje powyższe cechy, tym bardziej wchodzi w relacje w sposób chłodny. Istotny okazał się również bezpieczny styl przywiązania, który ma ujemny współczynnik β , co oznacza, że im mniejsze jego nasilenie, tym bardziej w relacjach widoczny będzie Zimny–Nieczuły. Ciepły–Zgodny styl wchodzenia w relacje wyjaśniany jest przez perfekcjonizm zorientowany na siebie, wielkościowość, samokrytykę oraz bezpieczny styl przywiązania. Ujemny współczynnik β przy samokrytyce oznacza, że im mniej osoba wykazuje ten wymiar perfekcjonizmu, tym bardziej ma ciepły i zgodny styl wchodzenia w relacje. Dodatni współczynnik β przy wymiarach bezpieczny styl przywiązania, perfekcjonizm zorientowany na siebie oraz wielkościowość sprawia, że im bardziej są one nasilone, tym bardziej osoba będzie wykazywać Ciepły–Zgodny sposób wchodzenia w relacje. Analiza wykazała, że dla wymiaru Pewny siebie–Dominujący w skalach perfekcjonizmu społecznie zalecanego, wielkościowości i wątpliwości dotyczących działania pojawił się dodatni współczynnik β , co sugeruje, że im bardziej osoba cechuje się nasileniem tych typów perfekcjonizmu, w tym w większym stopniu będzie wchodziła w relacje w sposób pewny siebie i dominujący. Styl Niezdecydowany–Uległy w największym stopniu wyjaśniany jest przez obawę przed błędami oraz wątpliwości dotyczące działania. Wymiary te mają dodatni współczynnik β , co oznacza, że ich nasilenie skutkuje wchodzeniem w relacje w sposób Niezdecydowany–Uległy. Dla omawianego stylu istotna jest również roszczeniowość, która ma ujemny wynik. Oznacza to, że im mniej osoba wykazuje roszczeniowość, tym bardziej w relacjach z innymi będzie niezdecydowana i uległa.

Tabela 2. Regresja hierarchiczna dla stylów interpersonalnych

	Zimny–Nieczuły			Ciepły–Zgodny			Pewny siebie–Dominujący			Niezdyscyplinowany–Uległy		
	model 1	model 2	model 3	model 1	model 2	model 3	model 1	model 2	model 3	model 1	model 2	model 3
Płeć	0,174*	0,147*	0,154*	-0,009	0,021	-0,028	0,004	0,012	-0,101	0,135	0,137	0,196
Przywiązanie												
bezpieczne		-0,333	-0,243*		0,456***	0,354***			0,098		0,166	0,159
lękowo-ambivalentne		0,081	0,003		-0,025	0,063		-0,045	0,122		0,058	-0,043
unikowe		0,072	0,079		0,038	0,012		-0,026	-0,058		0,199	0,166
zorientowany na siebie			-0,067			0,236*			-0,011			-0,011
warunkowanie własnej wartości			-0,053			0,051			0,042			0,120
obawa przed błędami			0,057			0,146			-0,021			0,316**
wątpliwości dotyczące działania			0,017			-0,011			-0,383***			0,301**
samokrytyka			0,109			-0,396***			-0,165			-0,199
społecznie zalecany			0,007			0,105			0,140			-0,024
zorientowany na innych			-0,126			-0,057			-0,048			-0,007
hiperkrytyczny			0,267***			-0,119			0,086			0,028
roszczeniowość			0,173			-0,213*			0,008			-0,222*
wielkość			0,084			0,209*			0,246**			0,116
R^2	0,030	0,191	0,309	0,000	0,188	0,324	0,000	0,017	0,349	0,018	0,056	0,248
skorygowane R^2	0,024	0,171	0,247	-0,006	0,168	0,263	-0,006	-0,007	0,290	0,012	0,033	0,180
zmiana R^2	0,030	0,160	0,119	0,000	0,188	0,137	0,000	0,017	0,332	0,018	0,038	0,192
F zmiany	5,214	10,822	2,651	0,015	12,642	3,114	0,003	0,948	7,857	3,108	2,176	3,934
istotność F zmiany	0,024	<0,001	0,005	0,904	<0,001	0,001	0,956	0,419	<0,001	0,080	0,093	<0,001

	Arogancki–Wyrachowany			Niezarozumiąły–Szczery			Powściągliwy–Introvertyny			Towarzyski–Ekstrawertywny		
	model 1	model 2	model 3	model 1	model 2	model 3	model 1	model 2	model 3	model 1	model 2	model 3
Płeć	0,198*	0,186	0,137	-0,064	-0,046	-0,037	0,138	0,119	0,207**	-0,081	-0,065	0,189
Przywiązanie		-0,185	-0,104		0,347***	0,291		-0,143	-0,094		0,226*	0,132
		0,092	0,069		-0,022	-0,025		0,075	-0,078		-0,025	0,152
		-0,016	-0,013		0,119	0,110		0,167	0,164		-0,011	-0,049
			-0,071			0,119			0,054			0,010
			0,053			0,047			-0,087			0,165
			0,011			0,159			0,266*			-0,087
			-0,105			0,063			0,282**			-0,212*
			0,035			-0,185			0,017			-0,312*
			0,073			0,067			-0,118			0,198*
			-0,202*			-0,034			-0,132			-0,035
			0,286**			0,006			0,318**			-0,079
			0,209*			-0,287**			-0,152			-0,046
			0,189*			0,115			0,089			0,152
Dopasowanie modelu	0,039	0,079	0,299	0,004	0,085	0,157	0,019	0,114	0,358	0,007	0,062	0,304
skorygowane R ²	0,034	0,057	0,236	-0,002	0,063	0,080	0,013	0,092	0,300	0,001	0,040	0,240
zmiana R ²	0,039	0,040	0,220	0,004	0,081	0,072	0,019	0,095	0,244	0,007	0,056	0,241
F zmiany	6,848	2,367	4,838	0,687	4,859	1,308	3,227	5,870	5,864	1,112	3,252	5,335
istotność F zmiany	0,010	0,073	<0,001	0,408	0,003	0,231	0,074	<0,001	<0,001	0,293	0,023	<0,001

Objaśnienia: 1 – kobieta, 2 – mężczyzna; *** $p \leq 0,001$; ** $p \leq 0,01$; * $p \leq 0,05$.

Uwaga: podane wartości dla modeli są wartościami β . Model 1 uwzględnia płeć, model 2 – płeć i style przywiązaniowe, a model 3 – płeć, style przywiązaniowe i wymiary perfekcjonizmu.

Źródło: opracowanie własne.

DYSKUSJA

Celem prezentowanych analiz było uzyskanie odpowiedzi na pytania, jakie wymiary perfekcjonizmu i jakie typy przywiązania wyjaśniają różne style przywiązaniowe. Postawiono dwie hipotezy. Pierwsza z nich zakłada, że różne typy wchodzenia w relacje są wyjaśniane przez różne typy perfekcjonizmu. Została ona potwierdzona – perfekcjonizm pełni istotną rolę przy tworzeniu się relacji interpersonalnych z innymi ludźmi, przy czym dla różnych stylów istotne są różne typy perfekcjonizmu. Druga hipoteza mówi o tym, że style wchodzenia w relacje są wyjaśniane przez style przywiązania – pozabezpieczne style przywiązania są czynnikami wyjaśniającymi negatywne typy wchodzenia w relacje, natomiast bezpieczny styl przywiązania jest czynnikiem wyjaśniającym pozytywny sposób wchodzenia w relacje. Hipoteza ta została potwierdzona tylko częściowo – żaden z pozabezpiecznych stylów przywiązania nie wiąże się z mniej adaptacyjnymi sposobami wchodzenia w relacje. Ponadto bezpiecznie przywiązane osoby cechuje ciepło, szacunek i towarzyskość przy wchodzeniu w relacje z innymi.

Perfekcjonizm okazuje się pełnić istotną rolę dla określania sposobu, w jaki osoba będzie wchodzić w relacje z innymi. Na przykład im wyższe jest nasilenie wielkościowości, tym większa będzie skłonność do wchodzenia w relacje w sposób Pewny siebie–Dominujący. Osoby z rysem wielkościowości charakteryzuje trwałe postrzeganie siebie jako doskonałego lub lepszego od innych (Smith i in., 2016). Wymiar pewności siebie wskazuje na osoby silne i śmiałe, z tendencją do posługiwania się siłą (Wiggins, 1995). Są pewne tego, co robią, dlatego w relacjach interpersonalnych mogą przejawiać się ich tendencje do dominowania nad innymi. Wielkościowość może kojarzyć się z narcystyczną cechą osobowości, która często jest wiązana ze szkodliwymi cechami interpersonalnymi. Wyższy poziom narcyzmu odzwierciedla tendencje do nieuzasadnionych, zawyżonych ocen samego siebie (Brummelman, Thomaes, 2018). Często bywa także kojarzony z agresją, która rodzi chęć dominacji społecznej, uzyskania władzy i statusu. Inne badanie wykazało, że perfekcjonistów nieadaptacyjnych cechują problemy interpersonalne związane z przejawianiem się dominacji w zachowaniach (Slaney, Pincus, Uliaszek, Wang, 2006).

W przypadku wymiaru Arogancki–Wyrachowany istotną statystycznie okazała się płć, co może skłaniać do ciekawych interpretacji. Badania własne wykazały, że mężczyźni mają większą tendencję od kobiet do wchodzenia w relacje właśnie w taki sposób. Są oni w relacjach bardziej egoistyczni, aroganccy i przebiegli (Wiggins, 1995). Przeprowadzone badanie wykazało również, że im mniejszym perfekcjonizmem zorientowanym na innych cechuje się osoba, tym bardziej jest arogancka i wyrachowana w relacjach. Osoby mające wysoki wynik w tym typie perfekcjonizmu mają nierealistyczne wymagania wobec innych, przejawiają krytyczną postawę oraz rozczarowanie, jeśli zadanie nie

zostanie wykonane. Dotychczasowe wyniki innych badaczy wskazywały raczej na przeciwną zależność. Stoeber, Smith, Saklofske i Sherry (2021) ustalili, że perfekcjonizm zorientowany na innych jest dodatnie skorelowany z wymiarem Arogancki–Wyrachowany. Badanie Hill pokazało tę samą zależność (Hill, Zrull, Turlington, 1997). Ze względu na odmienne wyniki w tym zakresie w przyszłości należałoby uwzględnić dodatkowo zmienne demograficzne (takie jak wiek) oraz zwiększyć liczbę osób badanych. Bardzo możliwe, że dany wymiar perfekcjonizmu inaczej przejawia się u osób we wczesnej dorosłości, a inaczej u osób w średniej dorosłości. Analiza zebranego materiału wykazała też, że im bardziej osoba jest roszczeniowa, tym bardziej będzie wchodziła w relacje w sposób Arogancki–Wyrachowany. Może to manifestować się przekonaniem, że ma prawo do specjalnego traktowania (Smith i in., 2016). Wyniki te potwierdza m.in. badanie Żemojtel-Piotrowskiej, Piotrowskiego i Barana (2014), z którego płynie wniosek, że osoby o wysokich wynikach na skali roszczeniowości cechuje bardziej egoistyczne podejście do partnera oraz mniejsza lojalność i szacunek. Ponadto w świetle wyników badań okazało się, że im większą wielkościowość przejawia osoba, tym bardziej zauważalny jest arogancki i wyrachowany jej styl wchodzenia w relacje. Badacze (Bosson i in., 2008) dowiedli, że narcyzm wielkościowy charakteryzuje się nadmierną arogancją i przywództwem, które często są otwarcie okazywane drugiej osobie. Można więc stwierdzić, że im bardziej osoba myśli o sobie w kategoriach doskonałości, tym bardziej cechuje się nieadaptacyjnym sposobem wchodzenia w relacje interpersonalne.

Kolejnym istotnym typem wchodzenia w relacje jest styl Powściągliwy–Introwertywny. Czynniki, które w dużej mierze wyjaśniają ten typ relacji, są obawa przed błędami oraz wątpliwości dotyczące działania, co wiąże się z martwieciem się o powodzenie własnych działań i z niepewnością decyzji (Smith i in., 2016). Im silniejsze są wątpliwości, tym silniejszy jest introwertywny styl relacji. Charakteryzuje on osoby introwertywne, zdystansowane, aspołeczne (Wiggins, 1995). Ten styl funkcjonowania w relacji jest dodatnio związany z lękiem społecznym. Potwierdzają to badania Wang i in. (2022), które wskazują, że jeśli dana osoba nie jest zbyt dobra w umiejętnościach interpersonalnych lub nie ma pewności, że potrafi doskonale działać, to prawdopodobnie doprowadzi to do lęku społecznego.

Uzyskane wyniki pokazują zależność pomiędzy Niezdecydowanym–Uległym sposobem wchodzenia w relacje a unikowym stylem przywiązania. Wchodząc w relacje, osoby przejawiają niepewność, bojaźliwość i nieśmiałość. Przez obniżoną samoocenę i brak zaufania do siebie wątpią w swoje możliwości oraz unikają rywalizacji i bycia w centrum zainteresowania (Wiggins, 1995). W badaniach nad stylami przywiązania wykazano podobną zależność. Osobowość z wysoką ugodowością, na którą składa się ustepliwość polegająca na unikaniu konkurencji, hamowaniu agresji i przebaczeniu innym, łączy się z unikowym stylem

przywiązania (Gallo, Smith, Ruiz, 2003). W prezentowanym badaniu zaobserwowano dodatkowo, że Niezdecydowany–Uległy sposób wchodzenia w relacje jest dodatkowo wyjaśniany przez dwa typy perfekcjonizmu: obawę przed błędami i wątpliwości dotyczące działania. Osoby z negatywnym obrazem siebie nie czują się skuteczne, przez co wybierają taktykę uległości wobec innych. Ich negatywny obraz wpływa na postrzeganie posiadanych przez nich kompetencji i aby zapobiec błędnym działaniom, podlegają innym (Gallo i in., 2003). Zachowanie uległe oznacza unikanie mówienia tego, co osoba naprawdę myśli oraz rezygnację z zaspokojenia swoich potrzeb, zwłaszcza gdy ktoś inny ma sprzeczne potrzeby (Akin, 2009). Z uległymi strategiami w zachowaniach interpersonalnych wiąże się wstyd i strach przed negatywną oceną. Osoby boją się, że skoro same myślą, iż są niewystarczające, to inni też to zauważą, w efekcie czego doświadczają wątpliwości wobec swoich działań (Gilbert, 2000).

W prezentowanym badaniu wykazano, że Ciepły–Zgodny sposób wchodzenia w relacje jest dodatkowo wyjaśniany przez perfekcjonizm zorientowany na siebie oraz wielkościowość. Ten sposób bycia w relacjach interpersonalnych charakteryzuje się serdecznością, życzliwością, opiekuńczością i gotowością do udzielania materialnego i emocjonalnego wsparcia innym osobom. Taki styl często przejawia się zbytnią wielkodusznością i nadmiernym zaufaniem wobec innych (Wiggins, 1995). W badaniach pokazano, że narcystyczni perfekcjonisci z wysoką wielkościowością posiadają wygórowane standardy, są bardzo skoncentrowani na byciu doskonałymi i na sprawianiu wrażenia, że takimi są w rzeczywistości (Flett, Sherry, Hewitt, Nepon, 2014). Poprzez Ciepły–Zgodny sposób funkcjonowania w relacjach mogą budować swój doskonały obraz. Potwierdzają to badania Fenga, Zhanga i Zhonga (2022), którzy wykazali, że zachowania altruistyczne, jakie w przypadku omawianych badań prezentuje styl Ciepły–Zgodny, nie korelowały z negatywnym perfekcjonizmem. Ponadto w badaniach potwierdzono, że skrajnemu altruizmowi często towarzyszy zaburzenie narcystyczne, w skład którego wchodzi wielkościowość (White, Szabo, Tiliopoulos, 2018). Narcystyczne osobowości wykazują także wiele empatycznych cech, które pomagają tworzyć im ciepły wizerunek (Jezińska-Geburczyk, 2020).

W przypadku stylu Towarzyski–Ekstrawertywny uzyskano interesujące wyniki, gdyż istotnym wymiarem perfekcjonizmu okazał się perfekcjonizm społecznie zalecany. Osoby z tym sposobem wchodzenia w relacje charakteryzują się towarzyskością, radością, uspołecznieniem i ożywieniem w kontaktach społecznych (Wiggins, 1995). Natomiast perfekcjonizm społecznie zalecany to skłonność do postrzegania innych jako wymagających od nas perfekcji, zaskakujący jest więc fakt, że osoby zyskujące energię, przebywając z innymi, odczuwają presję ze strony otoczenia. Dodatkowo istotnym statystycznie wymiarem okazał się przy perfekcjonizmie lękowo-ambiwalentny styl przywiązania. Ten styl skutkuje postrzeganiem siebie jako osoby o niskiej skuteczności w relacjach oraz powoduje

odczuwanie lęku i niepewności w sytuacjach społecznych (Włodarczyk, 2016). Niski poziom poczucia bezpieczeństwa w relacjach może wpływać na poczucie braku wsparcia społecznego. W badaniach Sherry'ego, Law, Hewitta, Fletta i Besera (2008) perfekcjonizm społecznie zalecany nie był związany ze wsparciem społecznym, lecz był istotny przy poczuciu braku wsparcia, na co wpływa zniekształcona ocena społeczna. W tej sytuacji Towarzyski–Ekstrawertywny sposób wchodzenia w relacje może być strategią radzenia sobie. Potwierdzają to badania Amirkhana, Risinger i Swickert (1995), w których dowiedziono, że ekstrawersja jest sposobem poszukiwania wsparcia i pomocy ze strony innych. Ekstrawersja może być wypracowaną postawą i sposobem radzenia sobie dla perfekcjonizmu społecznie zalecanego, w którym osoby nie odczuwają wsparcia i dążą do niego.

Kolejnym wymiarem jest Niezarozumiały–Szczery, w którym badanie wykazało istotność dla bezpiecznego stylu przywiązania. Osoby przypisane do tego wymiaru cechuje szacunek dla innych, uprzejmość, skromność, łagodność, troskliwość i wyrozumiałość dla bliskich (Wiggins, 1995). W innych badaniach osoby troszczące się o innych, kochające i wykazujące zrozumienie też wykazywały bezpieczny styl przywiązania (Frei, Shaver, 2002).

Co ciekawe, style przywiązaniowe są zdecydowanie mniej istotne w wyjaśnianiu wzorców interpersonalnych niż perfekcjonizm. Przywiązanie bezpieczne wyjaśnia wprawdzie style Towarzyski–Ekstrawertywny oraz Ciepły–Zgodny, lecz po włączeniu perfekcjonizmu znaczenie przywiązania znika. Dla wzorca Zimny–Nieczuły pojawia się ono dopiero w kontekście perfekcjonizmu. Inne wzorce przywiązania nie mają znaczenia dla perfekcjonistycznych wzorców zachowania czy myślenia.

Podobnie jest w przypadku płci – ma ona niewielkie znaczenie dla stylów, które można określić jako negatywne (Arogancki–Powściągliwy, Zimny–Nieczuły), a także wskazuje, że skłonność do takich sposobów wchodzenia w relacje charakterystyczna jest bardziej dla mężczyzn.

ZAKOŃCZENIE

Analiza wyników badania dostarczyła podstaw do sformułowania następujących wniosków. Różne typy wchodzenia w relacje interpersonalne są determinowane przez różne wymiary perfekcjonizmu. W Pewnym sobie–Dominującym stylu wchodzenia w relacje ujawnił się perfekcjonizm wielkościowy, a w Powściągliwym–Introwertywnym ważną rolę odgrywa obawa przed błędami i wątpliwości dotyczące działania. Te same wymiary perfekcjonizmu były istotne także dla Niezdecydowanego–Uległego stylu wchodzenia w relacje. Ciekawą zależność wykazano w Ciepłym–Zgodnym sposobie, gdzie wyniki dodatkowo wyjaśniane były przez perfekcjonizm zorientowany na siebie oraz wielkościowość. Również przy typie Towarzyski–Ekstrawertywny zaobserwowano interesującą zależność,

istotnym wymiarem okazał się bowiem perfekcjonizm społecznie zalecany. Sposób wchodzenia w relację może być też strategią radzenia sobie z różnymi typami perfekcjonizmu, jak w przypadku stylów Towarzyski–Ekstrawertywny i Ciepły–Zgodny. Warto wspomnieć, że płęć również okazała się istotna. Z badań wynika, że mężczyźni mają większą tendencję niż kobiety do wchodzenia w relacje w sposób Arogancki–Wyrachowany. Prezentowane badanie wykazało, że poza-bezpieczne style przywiązania nie łączą się z mniej adaptacyjnymi sposobami wchodzenia w relacje – tutaj większą rolę odgrywa perfekcjonizm. Bezpieczny styl jest jednak istotny dla dwóch adaptacyjnych sposobów.

Badanie miało pewne ograniczenia. Najważniejszym problemem wartym rozważenia jest nieproporcjonalna liczba wypełnionych ankiet w odniesieniu do wieku. Po 30. roku życia liczba ankiet zauważalnie spadła, co mogło mieć wpływ na uzyskane wyniki. Istotnym czynnikiem, który także mógł oddziaływać na badanie, jest fakt, że badanie uzupełniło 169 osób. Większa liczba ankietowanych mogłaby mieć wpływ na wyniki. Badanie zostało przeprowadzone online, co mogło wpłynąć na rzetelność poprzez brak weryfikacji tego, w jaki sposób badani wypełniali ankietę. Dodatkowo duża liczba itemów mogła powodować frustrację i niechęć, przez co w dalszych pytaniach badani mogli z mniejszym zaangażowaniem udzielać odpowiedzi.

BIBLIOGRAFIA

- Adkins, K., Parker, W. (1996). Perfectionism and Suicidal Preoccupation. *Journal of Personality*, 64(2), 529–543. DOI: 10.1111/j.1467-6494.1996.tb00520.x
- Ainsworth, M.D.S., Blehar, M.C., Waters, E., Wall, S. (1978). *Patterns of Attachment: A Psychological Study of the Strange Situation*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Akin, A. (2009). Self-Compassion and Submissive Behavior. *Ted Eğitimi ve Bilim*, 34(152), 138–174.
- Amirkhan, J.H., Risinger, R.T., Swickert, R.J. (1995). Extraversion: A “Hidden” Personality Factor in Coping? *Journal of Personality*, 63(2), 189–212. DOI: 10.1111/j.1467-6494.1995.tb00807.x
- Bosson, J.K., Lakey, C.E., Campbell, W.K., Zeigler-Hill, V., Jordan, C.H., Kernis, M.H. (2008). Untangling the Links Between Narcissism and Self-Esteem: A Theoretical and Empirical Review. *Social and Personality Psychology Compass*, 2(3), 1415–1439. DOI: 10.1111/j.1751-9004.2008.00089.x
- Bowlby, J. (2007). *Przywiązanie*. Warszawa: PWN.
- Brudek, P., Bieda, K. (2013). Poczucie alienacji a typy relacji interpersonalnych u małych dzieci. W: M. Baranowska-Szczepańska, M. Gołaszewski (red.), *Relacje interpersonalne w badaniach młodych naukowców* (s. 19–33). Poznań: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Handlu i Usług.
- Brummelman, E., Thomaes, S. (2018). Parents’ Socialization of Narcissism in Children. W: A. Hermann, A. Brunell, J. Foster (Eds.), *Handbook of Trait Narcissism* (s. 143–148). Cham: Springer. DOI: 10.1007/978-3-319-92171-6_15
- Butcher, J., Hooley, J., Mineka, S. (2017). *Psychologia zaburzeń*. Gdańsk: GPW.
- Dimaggio, G., Lysaker, P.H., Calarco, T., Pedone, R., Marsigli, N., ... Paviglianiti, A. (2015). Perfectionism and Personality Disorders as Predictors of Symptoms and Interpersonal Problems. *American Journal of Psychotherapy*, 69(3), 317–330. DOI: 10.1176/appi.psychotherapy.2015.69.3.317

- Feng, L., Zhang, L., Zhong, H. (2021). Perceived Parenting Styles and Mental Health: The Multiple Mediation Effect of Perfectionism and Altruistic Behavior. *Psychology Research and Behavior Management*, 1157–1170. DOI: **10.2147/PRBM.S318446**
- Flett, G.L., Sherry, S.B., Hewitt, P.L., Nepon, T. (2014). Understanding the Narcissistic Perfectionists among Us: Grandiosity, Vulnerability, and the Quest for the Perfect Self. W: A. Besser (Ed.), *Handbook of Psychology of Narcissism: Diverse Perspectives* (s. 43–66) New York: Nova Science Publishers.
- Frei, J.R., Shaver, P.R. (2002). Respect in Close Relationships: Prototype Definition, Self-Report Assessment, and Initial Correlates. *Personal Relationships*, 9(2), 121–139. DOI: **10.1111/1475-6811.00008**
- Frost, R., Marten, P., Lahart, C., Rosenblate, R. (1990). The Dimensions of Perfectionism. *Cognitive Therapy and Research*, 14, 449–468. DOI: **10.1007/BF01172967**
- Gallo, L.C., Smith, T.W., Ruiz, J.M. (2003). An Interpersonal Analysis of Adult Attachment Style: Circumplex Descriptions, Recalled Developmental Experiences, Self-Representations, and Interpersonal Functioning in Adulthood. *Journal of Personality*, 71(2), 141–182. DOI: **10.1111/1467-6494.7102003**
- Gawda, B., Czubak, K. (2012). Style przywiązania a cechy zaburzeń osobowości. *Studia Psychologica*, 12(2), 37–54.
- Gilbert, P. (2000). The Relationship of Shame, Social Anxiety and Depression: The Role of the Evaluation of Social Rank. *Clinical Psychology and Psychotherapy: An International Journal of Theory and Practice*, 7(3), 174–189. DOI: **10.1002/1099-0879(200007)7:3<174::AID-CPP236>3.0.CO;2-U**
- Hewitt, P., Flett, G., Sherry, S., Habke, M., Parkin, M., ... Stein, M. (2003). The Interpersonal Expression of Perfection: Perfectionistic Self-Presentation and Psychological Distress. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(6), 1303–1325. DOI: **10.1037/0022-3514.84.6.1303**
- Hill, R.W., Zrull, M.C., Turlington, S. (1997). Perfectionism and Interpersonal Problems. *Journal of Personality Assessment*, 69(1), 81–103. DOI: **10.1207/s15327752jpa6901_5**
- Idrees, M., Malik, F. (2022). Attachment Styles and Interpersonal Problems in University Students Living in Hostels: Mediating Role of Emotional Reactivity and Cutoff. *European Journal of Educational Research*, 11(3), 1595–1605. DOI: **10.12973/eu-jer.11.3.1595**
- Jezierska-Geburczyk, D. (2020). Zawodowy obraz siebie a obraz współczesnego narcyzyzmu. Rozwój zagadnienia *vocational self-concept* jako inspiracja do rozważań nad kulturą narcystyczną i jej krytyką. *Kultura Współczesna. Teoria, Interpretacje, Praktyka*, 108(1), 168–182.
- Martínez-Otero, V., Gaeta, M.L. (2022). Educational Prevention of Antisocial and Delinquent Behavior in Brazilian Adolescents. *Psicothema*, 34(4), 544–552. DOI: **10.7334/psicothema2022.118**
- Oleś, P.K. (2003). *Wprowadzenie do psychologii osobowości*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Pishva, N., Besharat, M.A. (2011). Relationship Attachment Styles with Positive and Negative Perfectionism. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 30, 402–406. DOI: **10.1016/j.sbspro.2011.10.079**
- Plopa, M. (2005). *Psychologia rodziny. Teoria i badania*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Sherry, S.B., Law, A., Hewitt, P.L., Flett, G.L., Besser, A. (2008). Social Support as a Mediator of the Relationship Between Perfectionism and Depression: A Preliminary Test of the Social Disconnection Model. *Personality and Individual Differences*, 45(5), 339–344. DOI: **10.1016/j.paid.2008.05.001**
- Slaney, R., Pincus, A., Uliaszek, A., Wang, K. (2006). Conceptions of Perfectionism and Interpersonal Problems: Evaluating Groups Using the Structural Summary Method for Circumplex Data. *Assessment*, 13(2), 138–153. DOI: **10.1177/1073191105284878**

- Smith, M.M., Saklofske, D.H., Stoeber, J., Sherry, S.B. (2016). The Big Three Perfectionism Scale: A New Measure of Perfectionism. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 34(7), 670–687. DOI: 10.1177/0734282916651539
- Stoeber, J., Smith, M.M., Saklofske, D.H., Sherry, S.B. (2021). Perfectionism and Interpersonal Problems Revisited. *Personality and Individual Differences*, 169. DOI: 10.1016/j.paid.2020.110106
- Sullivan, H.S. (Ed.). (1953). *The Interpersonal Theory of Psychiatry*. London: Routledge. DOI: 10.4324/9781315014029
- Wang, Y., Chen, J., Zhang, X., Lin, X., Sun, Y., ... Luo, F. (2022). The Relationship Between Perfectionism and Social Anxiety: A Moderated Mediation Model. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(19). DOI: 10.3390/ijerph191912934
- Weimer, B.L., Kerns, K.A., Oldenburg, C.M. (2004). Adolescents' Interactions with a Best Friend: Associations with Attachment Style. *Journal of Experimental Child Psychology*, 88(1), 102–120. DOI: 10.1016/j.jecp.2004.01.003
- White, D., Szabo, M., Tiliopoulos, N. (2018). Exploring the Relationship Between Narcissism and Extreme Altruism. *American Journal of Psychology*, 131(1), 65–80. DOI: 10.5406/amerjpsyc.131.1.0065
- Wiggins, J. (1995). *Interpersonalne Skale Przymiotnikowe. Podręcznik*. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych PTP.
- With, J. de, Korver-Nieberg, N., Haan, L. de, Schirmbeck, F. (2023). The Association Between Attachment Style and Social Functioning in Patients with Non-Affective Psychotic Disorders, Unaffected Siblings and Healthy Controls. *Schizophrenia Research*, 252, 96–102. DOI: 10.1016/j.schres.2022.12.038
- Włodarczyk, E. (2016). Znaczenie wczesnodziecięcego przywiązania w diadzie matka/opiekun-dziecko. *Studia Edukacyjne*, (39), 377–394.
- Xue, W., Zhao, S. (2011). The Analysis of Attachment Styles through Interpersonal Circumplex Description. *Psychology*, 2(7), 665–668. DOI: 10.4236/psych.2011.27101
- Żemajtł-Piotrowska, M., Piotrowski, J., Baran, T. (2014). Roszczeniowość a satysfakcja ze związku intymnego. *Studia Psychologiczne*, 52(1), 21–32.

ABSTRACT

The aim of the study was to answer the question whether different types of entering into interpersonal relationships are explained by different types of perfectionism and by attachment styles. The study included 169 adult people, consisting of 96 women and 73 men. The primary research tool was Wiggins' *Interpersonal Adjective Scales* (IAS-R), which is a self-report method and consists of 64 items. Additionally, Plopa's *Attachment Styles Questionnaire* was used to study attachment relationships and this tool consists of 24 items, as well as the *Big Three Perfectionism Scale* (BTSP) by Smith et al. consisting of 45 items, which is currently in the adaptation process to Polish conditions. It was assumed that different types of entering into relationships are explained by different types of perfectionism and attachment styles. The research results have shown that different types of entering into interpersonal relationships are determined by different dimensions of perfectionism. Perfectionism explains 18–30% of the variation in interpersonal relationships. It has also been proven that none of the non-secure attachment styles are associated with less adaptive ways of entering into relationships.

Keywords: attachment styles; perfectionism; interpersonal relationships; types of entering into interpersonal relationships